

TEMEL BAĞLAMA ÖĞRETİMİ BAŞLANGIÇ DÜZEYİNE YÖNELİK OLARAK
ÖNERİLEN TEZENE TEKNİĞİNİN EZGİ-ESER ÇÖZÜMLEMEDE
ÖĞRENCİLERİN BAĞLAMA ÇALMA BECERİLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ*

Servet YAŞAR¹

Öz

Bu makale, temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine ilişkin olarak, “kullanılmakta olan” ve “önerilen” tezene tekniği şeklinde ifade edilen, iki tezene öğretim tekniğinin karşılaştırmalı sonuçlarını içermektedir. Araştırma kapsamında, öncelikle literatür taramasına gidilmiş ve bu doğrultuda kullanılmakta olan tezene tekniği belirlenerek *kontrol gurubu*, önerilen tezene tekniği kapsamında ise *deney gurubu* oluşturulmuştur. Literatür taraması ve genel hazırlıklar tamamlandıktan sonra, 7 hafta süresince toplam 14 dersten oluşan, temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyi ders müfredatının uygulama aşamasına geçilmiştir. Derslerin bitiminde ise, çeşitli üniversitelerden bir araya gelen uzman öğreticiler (Jüriler) tarafından hazırlanan, 1 sınav değerlendirmesi yapılmış ve ezgi-eser çözümlemesine dayalı bulgulara ve sonuçlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Halk Müziği, Çalgı Eğitimi, Bağlama Eğitimi, Tezene Tekniği.

AT THE MELODY - WORK ANALYSIS OF RECOMMENDED PLECTRUM
TECHNIQUE AS FOR TO THE START LEVEL BASIC BAĞLAMA TEACHING
EXAMINATION OF EFFECT TO PLAYING SKILLS BAGLAMA OF STUDENTS

Abstract

This article, contains the comparative results of two teaching technique expressed as “used” and “recommended” plectrum technique with regard to the start of level of basic

* Bu makale, “Temel Bağlama Öğretiminde Kullanılmakta Olan ve Önerilen Tezene Tekniğinin Öğrencilerin Bağlama Çalma Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” adlı Sanatta Yeterlik tez çalışmasından alınan temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine ilişkin bir özettir.

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Öğretim Görevlisi, servetyasar@hotmail.com

bağlama teaching. The scope of research, primarily literature review is done and this direction was created *the experimental group* within the scope of recommended plectrum technique, *the control group* by determining the used plectrum technique. After completing the literature review and general preparations, consisting total 14 lessons for 7 weeks is done the implementation phase of graduate curriculum the start of level of basic bağlama teaching. At the end of classes, are given in findings and conclusions based on the melody-author analysis and done 1 testing assessment prepared by the expert tutorials coming together from various universities

Keywords: Turkish Folk Music, Musical Instruments Training, Education of Bağlama, Technique of Plectrum.

GİRİŞ

İnsan yaşamındaki teknolojik gelişmelerin, eğitim ve öğretime yansmasıyla birlikte her alanda yeni yöntem ve yeni tekniklerin ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu durumun kültürel değerleri de her açıdan etkilediği bilinen bir gerçektir. Özellikle bu değerlerin bir kısmı yok olurken bir kısmı ise alanında uzman kişilerin çabalarıyla desteklenerek geliştirilmeye çalışılmıştır. Türk müziği de bu değerlerin içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Özellikle toplum tarafından kabul görmüş ve yerel unsurları içinde barındıran geleneksel çalgılarla ilgili olarak, usta çırak eğitimi şeklinde bilinen eğitimden akademik eğitime geçilmesiyle birlikte, bu çalgıların öğretimine yönelik çalışmalar da kendini göstermeye başlamıştır. Akademik kurumlar içinde çalgı eğitiminin de yer almasıyla birlikte, öğretici ve öğrenci arasında en uygun öğretim yöntemlerinin kullanılmasıyla ilgili arayışlara geçilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Bağlama, Anadolu insanının duygu ve düşüncelerinin aktarıldığı Türk halk müziği ezgilerinin icrasında yardımcı bir çalgı olmasının yanı sıra, hem inanç, hem de sohbet ve eğlence kültürü içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bundan dolayıdır ki, Anadolu da en geniş yaygınlık sahasına sahip ve ulusal kültürü içinde barındıran bir çalgıdır.

Anadolu’ da bağlama, genelde saz terimi olarak anılmaktadır. Bunun yanı sıra, bazı yörelerde tambura adıyla da bilinmektedir. Genel olarak Orta Asya da *kopuz* olarak bilinen bağlama Türkmenlerde *dütar*, Kazaklarda ise *dombra* olarak ifade edilmektedir. “Kopuz ile tambur, daha çok kitaplarda geçen çalgı adlarıdır. 16. yüzyıl Osmanlı ve eski Anadolu kitapları, tanbur sözünün bir küçültmesidir. Bu küçültme tanbura’ dan dombra’ya kadar

değişerek Anadolu da, bütün Orta Asya da yayılmış, Türklerden de Moğollara geçmiştir.”
(Ögel, 1987: 149-150)

Bağlamanın süreç içinde gelişimi dikkate alındığında, günümüze değin önemli değişimler göstermiştir. Özellikle bu sazın Anadolu’daki durumu incelendiğinde şekil, tını ve çalım teknikleri konusunda ne denli geliştiği ortadadır. Parlak Orta Asya’dan Anadolu’ya, bağlamada bu değişimlerle ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

“Kopuz ve onun devamı olan bağlama, en önemli değişim ve gelişimini Anadolu’da sağlamıştır. Asya Türk kültürünün köklü bir uzantısı olarak Anadolu’ya getirilen kopuz, çeşitli medeniyetlerin beşiği olan Anadolu topraklarının zengin kültürü içinde yoğrularak, zamanla çok gelişmiş bir yapıya ulaşmıştır. Fiziksel özellikleri, tınası ve çalım teknikleri ile özgün bir karakteri olan ve sürekli gelişerek, büyüyerek gelen bu sazın ufkunu ve oluşabilecek yeni gelişmelerini kestirebilmek, bu gün bile güçtür. Kopuzda geçmişte meydana gelen köklü değişikliklerden en önemlisi, metal tele geçiştir. Zira, metal tel bu çalığa tınlayış ve kullanım (el ile ve mızrapla) bakımından at kılı, bağırsak ve ipek tel gibi birbirine yakın mat tınılardaki, dayanıksız maddelerin çok ötesinde farklılıklar getirmiş, adeta çığır oluşturmuştur”
(Parlak, 2000: 62).

Sazda tel kullanımında, deriden metal tele geçilmesi ve ilaveten tel sayılarının artması, elle çalımdan tezeneli çalıma geçilmesi gibi gereksinimler sonucu, çeşitli maddelerden üretilen araçlar ortaya konmaya çalışılmıştır. “Madeni tellerin kirişlerle birer ikişer ortaklaşma yoluna girmesi yalnız tınlayış bakımından değil, yapım, kullanılış ve çığır itibariyle de sazlara başlıklar getirmiştir” (Gazimihal, 1975: 81).

14. yüzyıldan itibaren metal telin gelişimiyle birlikte, toplu icralarda telli sazların seslerinin az çıkması sonucu, yardımcı bir araç kullanımına ihtiyaç duyulmuştur. Genellikle mızrap olarak adlandırılan bu aracın kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, sazın tınlayışında ve çalım şeklinde de değişimler ortaya çıkmıştır. Mızrap kullanımı, bu dönemde Osmanlı sarayı ve şehir merkezlerinde yaygınlaşırken, kırsal kesimlerde ise gerek metal tele ulaşmanın zorluğu, gerekse bağlamada ortaya çıkan tınların bu kesimlerde fazla kabul görmemesi nedeniyle çok sonraları kullanılmaya geçilmiştir. Bağlamada mızrap kullanımına ilişkin olarak Parlak şu ifadelerle yer vermektedir:

“Anadolu kopuzunda (bağlamada) mızrap kullanma fikri, ilk olarak yaklaşık 14. yüzyıldan itibaren metal tel gelişimi sonrası, Osmanlı Sarayı ve çevresinde oluşmuştur. Özellikle sesi az olduğu için fasıllarda zorlanan sazların volümünü yükseltmek için oluşan ve 17. yüzyıldan itibaren oturmaya başlayan bu kavramın, Anadolu’ya geçişi de öncelikle Osmanlı Saray

kültürü etkisindeki Anadolu şehirlerinde başlamış, nihayet oradan da köylü halka ulaşmıştır. Ancak, geleneğini sıkı sıkıya koruyan Anadolu köylüsünün mızrabı benimsemesi, çok sonraları ve zor olmuştur. Metal teli bulmakta çok sıkıntı çeken fakir Anadolu halkı, bütünüyle mızrap kullanımına hemen hemen cumhuriyet döneminden sonra geçmiştir. Ancak mızrabı kolayca geçenlerin yanında, mızrabı hiçbir zaman benimsememiş ve yalnızca el ile çalmayı sürdüren ustalarda olmuştur” (Parlak: 2001: 9).

Bağlamanın fiziksel değişimlerinin yanında, farklı akort biçimleriyle (düzen) de icra edilmesi sazın çoklu kullanılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu akort biçimleri, bireysel uygulamalar ve gelenekselleşmiş yerel uygulamalar olarak da ifade edilebilir. Sağ ve Erzincan, bağlamada farklı akort biçimlerinin kullanılmasının, çalgıya farklı bir kimlik kazandırdığından söz etmektedir:

“Bağlama; farklı isim, tip ve türevleriyle Asya’ dan Avrupa’ ya uzanan geniş bir coğrafyada hem tezeneli hem de tezenesiz (şelpe) icra edilebilmesi özelliği ile Anadolu’ da çoklu bir gelişme göstermiştir. İcra tarzlarındaki bu çoklu gelişmenin yanı sıra “düzen” diye tabir edilen farklı akort biçimlerini de barındırıyor olması, bu çalgıya farklı bir kimlik kazandırmıştır. Anadolu’daki geleneksel müzik kültürü içerisinde biçimlenen bağlamanın bu özgünlüğü özellikle âşık müziği bünyesinde bulunan usta-çırak eğitimiyle günümüze kadar aktarılmış; zaman içinde kentleşme süreciyle birlikte akademik eğitim alanında da yerini almıştır.” (Sağ ve Erzincan, 2009: 3)

Bağlamada meydana gelen fiziksel değişimler ve farklı akort biçimlerinin kullanılması, sazın eğitim ve öğretimine yönelik arayışların da ortaya çıkmasında önemli etkileri olmuştur. Gerek temel eğitim, gerekse halk müziği ilgililerince bilinen adıyla, bölgesel ve yöresel tezene tekniklerine ilişkin araştırmaların yanı sıra, sazın elle çalmasına ilişkin yapılan çalışmalar, sazın eğitime yönelik önemli gelişmelerdir. Kınık bu durumla ilgili olarak şu ifadelerle yer vermektedir:

“Bağlama, çalış tekniklerindeki incelik, yöresel unsurları içermesi, virtüöziteye uygun bir çalgı olması ve kendine özgü ifade biçimleri ile zengin bir çalışma sahasına sahiptir. Bağlamaya özgü tavırlar, düzenler ve çalış biçimlerinin yanı sıra diğer geleneksel çalgılardan farklı olarak şelpe adı verilen elle çalış şekli ve tezeneli olmak üzere iki temel çalış tekniğine sahiptir. Bu iki çalış tekniği içinde gerek repertuarı gerekse çalımaya uygunluğu açısından tezene ile çalma tekniği Türkiye genelinde en yaygın çalış biçimidir, bunun yanında zengin bir yöresel tezene tavrına sahip olması ve bu tavırların çalımaya uygunluğunun gereği dolayısıyla, uzun saplı bağlama, daha geniş bir kullanım alanına sahiptir” (Kınık, 2010: 50).

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan bağlama, bu tarihi süreç içinde gerek fiziksel, gerekse kullanılan çalım teknikleri bakımından farklı değişimler göstermiştir. Kullanım şekli ve ortamına göre çeşitli boyutlarda üretilmesi, tel yapısında ve tel sayısındaki değişimler, ses sistemine ilişkin eklemeler-çıkarmalar, farklı akort çeşitlerinin kullanılması ve el ile çalımdan tezeneli çalıma geçilmesi gibi durumlar bu değişimlere birer örnek niteliğindedir. Her ne kadar uzun bir tarihi geçmişe sahip olmuş ise de, bu çalgının eğitim ve öğretimine yönelik çabaların Cumhuriyet döneminde başladığı bilinmektedir. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren gerek Türk halk müziği, gerekse bağlama eğitimine yönelik çalışmaların olduğu gözlenmektedir. Yener bu duruma ilişkin olarak aşağıdaki bilgilere yer vermektedir.

“Dede Korkut Hikâyelerinden Oğuz Destanlarına ve günümüz saz şairlerine kadar bu soylu sazımız, Cumhuriyet dönemine kadar usta-çırak usulü bir öğretimle gelebilmiştir. Cumhuriyet döneminde ise, bir yandan aynı gelenek sürerken, bir yandan da metodlu ve sistemli bir öğretim tarzı geliştirilmiştir. Bağlama öğretiminde ilk sistemli çalışmaların Türkiye Radyolarındaki “toplular bağlama çalma” uygulamasıyla başladığı söylenebilir. İlk defa Ankara Radyosunda, Muzaffer Sarısözen’in başlattığı bu uygulama, daha sonra yaygınlaşarak gelenekleşmiştir. Türkiye Radyolarındaki bu uygulama, sonraları Belediye Konservatuarları, Musiki Dernekleri, Halk Eğitim Merkezleri vb. kurum ve kuruluşlarca da rağbet görüp yaygınlaşmıştır. Müzik öğretmeni yetiştiren Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü ise programında, 1973 yılından itibaren bağlama öğretimine de yer vermeye başlamıştır. 1976 yılında İstanbul da Türk Musikisi Devlet Konservatuarının kurulmasıyla Türk müziği sağlam temellere oturtulmuş olup, bu konservatuardaki çalışmalar sayesinde bağlama öğretimi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Sistemli biçimde yürütülmesine karşılık, sadece uygulamaya yönelik olan bunca çalışmaların kitap (metod) haline dönüştürülemediği olması ise önemli bir eksiklik” (Yener, 2003: 1).

Bağlama öğretiminde, özellikle gelenekten gelen usta – çırak yönteminin kullanılmasının yanı sıra, devlet konservatuarlarının kurulmasıyla birlikte genel olarak bir yöntem arayışına gidilmiştir. Önceleri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından görevlendirilen sözleşmeli sanatçılar bu görevi üstlenmiş ve usta-çırak yöntemiyle bu uygulamaya bir süre daha devam edilmiştir. Bu kurumlardan yetişen mezunlar ise süreç içinde bağlama sazı üzerinde eksiklikleri fark etmiş ve yeni bir sistem arayışına yönelmişlerdir. Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi Konservatuarları ile Türk Müziği ve bağlama dersi veren diğer konservatuarlardaki öğretim elemanları tarafından oluşturulan yöntemler, günümüzde de halen kullanılmaktadır. Benzer

şekilde, öğretmen yetiştiren müzik eğitim bölümlerinde de bağlama sazı aynı süreçlerde ders olarak konmuş olsa da, metot ve sistem eksikliğinden dolayı bu dersler ilerleyen dönemlerde kaldırılmıştır. Son zamanlarda bu kurum içinde yetişen öğretim elamanlarının da çabalarıyla yeni arayışlara gidilmiş ve yeni yöntemler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemlerin bazıları bugün metot olarak da kullanılmaktadır.

Bağlama eğitiminde gelinen nokta değerlendirildiğinde ise, özellikle bu çalgının temel eğitimine yönelik karşılaşılan bir takım problemlerin olduğu gözlenmektedir. Bunlardan biri de kullanılan tezene tekniklerinin; öğretilen konu kapsamında benzer özelliği içinde barındıran yeni bir ezgiyi, çözümlenmede yetersiz kaldığı, hedefin anca çoklu tekrarlarla gerçekleştirilebildiği, özellikle de ilk defa bağlama çalmaya başlayan öğrenciler açısından büyük bir zaman kaybına yol açtığı ve böylece genel olarak eğitim sistematigiyle ilgili eksiklerin olduğu düşüncesidir. Bu düşünceden hareketle, temel bağlama öğretiminde çalgının eğitim sürecine katkı sağlayacağı ve özellikle de ilk defa karşılan eserlerin daha kolay çözümlenebileceği düşüncesiyle bu makalede yeni bir tezene tekniği önerilmiştir.

1. Araştırmanın İçeriği

1.1. Problem Durumu

Bugüne kadar temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine dair birçok tezene tekniği kullanılmıştır. Kullanılan bu tekniklerin her birinin, özellikle bağlamada daha iyi verim alabilmek için ortaya konduğu bilinen bir gerçektir. Ancak, gelinen durum değerlendirildiğinde, bu tekniklerin özellikle yeni ezgilerin çözümlenmesinde yetersiz kaldığı düşüncesidir. Bu noktadan hareketle, çalışma kapsamında yeni bir tezene tekniği önerisi üzerinde durulmuş ve bu önerinin en çok kullanılmakta olan tezene tekniğiyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine gidilmiştir.

Buna göre problem cümlesi: Üniversitelerin müzik eğitimi veren birimlerinde, bağlama derslerini yürüten uzman öğreticilere uygulanan anket verileri doğrultusunda belirlenen, en çok kullanılmakta olan tezene tekniği hedef alınarak bu tekniğin temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyi sürecinde ezgi / eser çözümlenmelerinde yeterli olmadığı öngörüsüdür.

1.1.1. Alt Problemler

Araştırma kapsamında belirlenen alt problemler, deney sürecinde gerçekleştirilen 1 sınav değerlendirmesine yönelik olarak oluşturulmuştur. Bu sınav, bağlama öğretimi

sürecinde başlangıç düzeyine ilişkin olup derslerde öğrenilen tezene tekniğinin yanı sıra, kullanılan dizi, usul ve tartım kümelerini oluşturan birim değerlerini içermektedir. Buna göre sınavın içeriği ve bu sınava ilişkin alt problemler aşağıda verildiği gibidir:

Yapılan sınavda, temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyinde, önerilen ve kullanılmakta olan tezene tekniklerine yönelik olarak; buselik, uşşak ve hüseyini dizileri, 4/4'lük usul ve 2'lik, 4' lük, 8'lik ve 16'lık birimler kullanılmıştır. Buna göre birinci sınava ilişkin alt problemler ise;

1. İlk defa karşılaşılan ezgi yapısı üzerinde yazılı olarak işaretlemelerin uygulanması,
2. Derslerde öğretilen eserlerle ilgili seçilmiş çalışmaların icrası,
3. Karşılaşılan ritmik yapılar üzerinde deşifre çalışması,
4. Karşılaşılan ezgisel-ritmik yapılar üzerinde deşifre çalışması yapıldığında, öğrenciler üzerinde ne tip sonuçlar ortaya çıkmaktadır? şeklinde oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu makale ile mesleki müzik eğitimi veren akademik kurumlardaki 'temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyi' hedef alınarak, öğrencinin uygulayacağı tezene tekniğiyle ilgili yeni bir önerinin ortaya konması ve bu önerinin en çok kullanılmakta olan tezene tekniğiyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda, temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyi sürecinde kullanılan tezene tekniğinin, daha işlevsel hale getirilmesi yoluyla öğrencinin özellikle çözümlenmeye dayalı unsurları, sistematik bir şekilde aşması araştırmanın amacıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu makaleyle, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda, *temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyinde*, kullanılmakta olan tezene tekniği konusu üzerinde bir durum tespiti yapılması ve tezene tekniğine ilişkin farklı bir öğretim tekniğinin ortaya konması hedeflenmiştir. Araştırmayla, önerilen teknik ile bağlama çalmayı öğrenen öğrencilerin, 'tartım kümeleri' ile 'tezene vuruşları' arasındaki matematiksel bağı kavrayarak özellikle ilk kez karşılaştıkları bir ezgiyi seslendirirken daha doğru ve daha çabuk çözümlenebilecekleri öngörülmektedir. Bu doğrultuda çalışma, öğrencilerin hedeflenen seviyeye daha kısa sürede varabilecekleri düşüncesinden dolayı önemlidir.

1.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın ana kütesini, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği Bölümü'nde 2009-2010 eğitim-öğretim yılında bağlama dersi alan öğrencilerden oluşan soyut bir örnek grup oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise 2009-2010 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği Bölümü'nde temel bağlama dersi almakta olan 4 öğrenciden oluşmaktadır.

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın deseni, kullanılmakta olan tezene tekniği ve önerilen tezene tekniğine ilişkin açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı deneysel bir çalışmadır. Bu çalışma, nitel araştırmanın kaynak tarama ve doküman analizi/incelemesi yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227). "Doküman incelemesi Forster (1995)'a göre belli başlı beş aşamada yapılabilir. Bunlar: Dokümanlara ulaşma, çalışmaların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma"dır (Age, 193). Bu çalışmada da öncelikle dokümanlara ulaşılmış, çalışmanın amacına uygun olarak farklı tartımlarda, farklı usullerde ve farklı birim değerlerde tezene uygulamaları konu başlıklarına göre sınıflandırılmıştır. Çalışmanın bu aşaması devam ederken aynı zamanda üniversitelere bağlı müzik bölüm / anasanat / anabilim dallarında temel bağlama öğretimi veren uzman öğretilere kullanılmakta olan tezene tekniğinin tespiti için bir anket uygulanmıştır.

2.2. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada üniversitelerin müzik eğitimi veren birimlerinde, temel bağlama öğretimine yönelik uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan ve kullanılmakta olan tezene tekniği ile önerilen tezene tekniğinin 'Karşılaştırmalı Deneysel Araştırma Deseni' kapsamında kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırmada desen geliştirmeyle ilgili olarak Büyüköztürk şu bilgileri vermektedir;

"Araştırmada desen geliştirme, sosyal bilim araştırmacılarının en büyük sorunudur. Bilim dallarının dinamik yönünü oluşturan ve bir anlamda bilimsel araştırma yöntemini tanımlayan süreç boyutunda amaç, geçerli ve güvenilir olan bilimsel bilgilere ulaşmaktır. Araştırmacı açısından sorun ise, bu tür bilgilere ulaşmada izlenecek adımların ya da gerçekleştirilecek

etkinliklerin neler olduğunu tanımlayan bir araştırma planının geliştirilmesidir” (Büyüköztürk, 2007: 1).

Bu makale kapsamında kullanılan karşılaştırmalı deneysel araştırma deseni, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği Bölümünde 2009-2010 eğitim-öğretim yılında öğrenime yeni başlayan dört öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Bu öğrencilerden ilk ikisi üzerinde, kullanılmakta olan tezene tekniği uygulanmış ve *kontrol grubu* kapsamında değerlendirilmeye alınmışlardır. Diğer iki öğrenciye ise önerilen tezene tekniği uygulanmıştır. Bu öğrenciler ise, *deneysel grubu* kapsamında değerlendirilmiştir. Her iki grupta da *daha önceden belirli bir düzeyde bağlama çalabilen (1.kişiler)* ve *ilk defa bağlama çalacak olan (2.kişiler)* eş değer öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrencilerin seçiminde ise eş değer kişiler arasında benzer durumlar göz önünde tutularak eşleştirmeler yapılmıştır.

İki tekniğin deneysel kapsamda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesinde ise sınavın alt aşamaları, kişi bazında değerlendirilmiş, daha sonra farklı grupta yer alan ve aynı özelliği taşıyan eş değer öğrenciler arasındaki farklar gözetilerek değerlendirme yapılmıştır. Bu doğrultuda 1. sınav değerlendirilerek genel sonuçlar ortaya konulmuştur.

2.3. Temel Bağlama Öğretimi Başlangıç Düzeyine Yönelik Kullanılmakta Olan Tezene Tekniği

Genel olarak temel bağlama öğretiminde kullanılmakta olan tezene tekniğinin ortaya konması için mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda bağlama derslerini yürüten uzman öğretmenlere 15 sorudan oluşan bir anket çalışması uygulanmıştır. 13 üniversitede yapılan bu anket çalışmasında toplamda 43 uzman öğreticiye ulaşılmış, sonuç olarak 12 üniversitenden toplam 37 kişiden veri elde edilmiştir. *Betimleyici yöntem* ile istatistiklerden faydalanılarak elde edilen veriler doğrultusunda anket değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda birbirinden farklı kullanılan tezene teknikleri, en çok kullanılan en az kullanılan doğru numaralandırılarak sıralanmış ve bu sıralama doğrultusunda en çok kullanılmakta olan tezene tekniği belirlenmiştir.

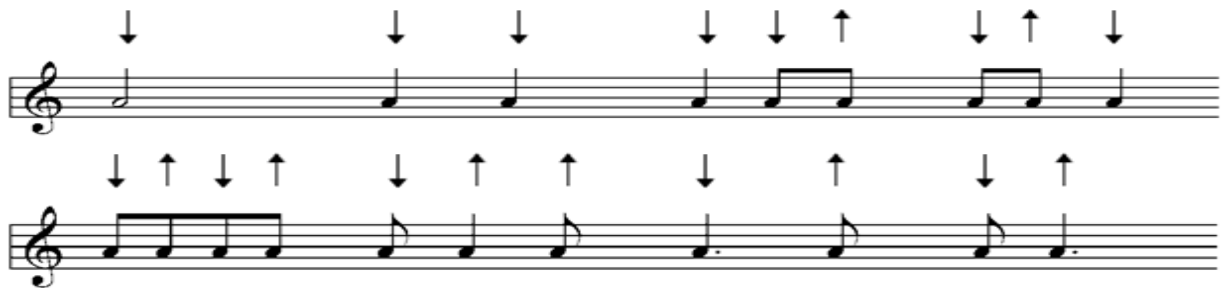
Kullanılmakta olan tezene tekniğinin öğretimi kapsamında ↓ ↑ *üstlü-altlı* olarak gösterilen ok işaretleri, tezenenin belirtilen yönde tele temas ederek nota değerinin süresi kadar beklenileceğini ifade etmektedir. Her bir nota değerinin üzerine gelen bu işaretlerde, tezenenin tele temasıyla birlikte notanın süre değeri kadar beklenmesi tekniğin önemli bir unsurudur.

Temel bağlama öğretimi sürecinde, kontrol grubu öğrencileri üzerinde uygulanan ‘kullanılmakta olan tezene tekniği’ genel olarak 8 konu başlığı altında öğretilmiştir. Bu öğretimin başlangıç düzeyi kapsamında ise 2 konunun öğretimine yer verilmiştir. Buna göre, bu teknik ve konuları içeren bilgiler aşağıda verildiği gibidir.

Konu 1: Birinci konu kapsamında temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine yönelik olarak, 2’lik, noktalı 4’lük, 4’lük ve 8’lik sürelerden oluşan tartım kümelerine yer verilmiştir. Tartım kümesi 2’lik süre olarak belirlenmiş ve bu süre içinde seslerin daha küçük sürelerle bölünmesiyle birbirinden farklı tartım kümeleri oluşturulmuştur. Her tartım kümesi içindeki ilk nota değerine uygulanan ilk vuruşlar yukarıdan aşağıya doğru gösterilmiş, diğer değerlere vurulan tezene yönleri ise bu ilk vuruşa göre şekillenmiştir. Uygulamada ise tezeneyle tele temas edildikten sonra notanın süre değeri kadar beklenmesi gerekmektedir. Buna göre tartım kümeleri içinde, 2’lik ve 4’lük değerlere yukarıdan aşağıya doğru, 8’lik değerlere ise iki 8’lik değer yan yana olması durumunda; ilk 8’liğe yukarıdan aşağıya, ikincisine ise aşağıdan yukarıya doğru bir tezene vuruşu yapılmalıdır. Bunların yanı sıra, noktalı 4’lük ve 8’lik sürenin farklı şekilde gelme durumlarında, önce gelen değer yukarıdan aşağıya doğru, sonra gelen değer ise aşağıdan yukarıya doğru bir tezene vuruşu uygulanmalıdır. Sırasıyla 8’lik 4’lük ve 8’lik değerlerin gelme durumlarında ise ilk 8’lik süreye yukarıdan aşağıya, 4’lük süreye aşağıdan yukarıya ve ikinci 8’lik süreye ise aşağıdan yukarıya doğru bir tezene vuruşu yapılmalıdır. Bu doğrultuda 1. konuya ilişkin uygulamalar *Şekil 1*’de verildiği gibidir.

Şekil 1. Temel Bağlama Öğretiminde Kullanılmakta Olan Tezene Tekniğinin 1. Konu Müfredatı Kapsamında Uygulanması.

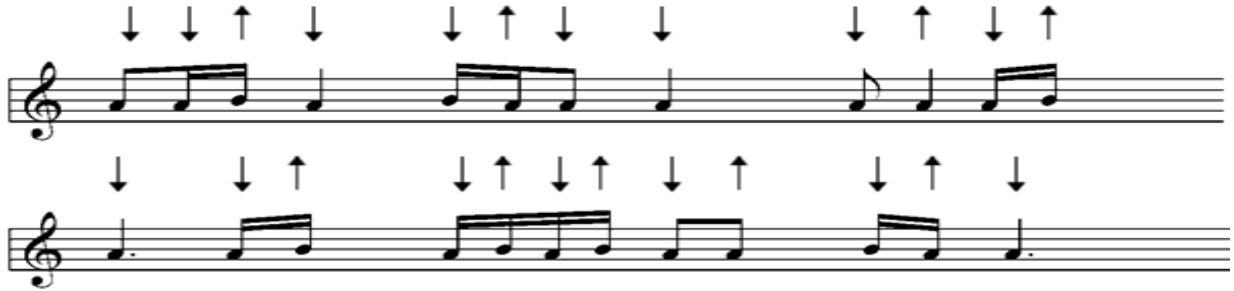

Konu 2: İkinci konu kapsamında ise, 1. konudaki uygulamaların yanı sıra, 16’lık sürelerin de ilave edilmesiyle birlikte tezene yönlerindeki değişimler ve buna bağlı olarak uygulamalara yer verilmiştir. Ok şekilleri eşit boylarda verilmiş olan tezene vuruşlarında,

4'lük ve 8'lik sürelerle yukarıdan aşağıya doğru bir uygulama yapılmalıdır. Bir 4'lük ve bir 8'lik içinde eşit değerler olan 16'lık sürelerle ise ilk gelen 16'lık süreye üstten aşağıya, ikinci 16'lık süreye ise aşağıdan yukarıya doğru bir uygulama yapılmalıdır. Bu duruma ilişkin uygulamalar ise *Şekil 2*'deki gibidir.

Şekil 2. Temel Bağlama Öğretiminde Kullanılmakta Olan Tezene Tekniğinin 2. Konu Müfredatı Kapsamında Uygulanması.

2.4. Temel Bağlama Öğretimi Başlangıç Düzeyine Yönelik Önerilen Tezene Tekniği

Araştırmaya ilişkin olarak bu bölümde, bireysel bir çalışma ve kazanılan tecrübenin ürünü olan *önerilen tezene tekniği* ve bu tekniğin kullanımına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Genel olarak birbirine eşit ok işaretleri ve bu işaretlerin yönlerini destekleyen sayma sayılarından oluşan bu teknik, 8 konu başlığı altında öğretilmiştir. Bu araştırma kapsamında temel bağlama öğretiminin ilk aşaması olan başlangıç düzeyi ise, 2 alt konu başlığı altında değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında tezene yönleri, tezenenin iniş-çıkışını daha doğru ifade edeceği düşüncesiyle üstlü-altlı ($\downarrow \uparrow$) ok işaretleriyle gösterilmiştir. Tek çizgi halinde koyu olarak ifade edilen ok (\downarrow) veya (\uparrow) işareti tezenenin belirtilen yönde tele temas hareketini ifade etmektedir. Silik şekilde çizilen ok (\downarrow) veya (\uparrow) işareti ise tezenenin belirtilen yönde tele temas etmeden elin hareketini ifade etmektedir. Bunların yanı sıra bu ok işaretlerini destekleyen ifadeler de yer verilmiştir. Bu ifadeler ise sayma sayılarından (1, 2, 3, 4.. vb) oluşturulmuştur. Tezene yönlerinin yanında sayma sayıları da kullanarak ezgisel ve ritmik yapı içinde bir iç metronom oluşturulup aynı anda uygulamaları planlanmıştır. Böylelikle bir bütün halinde ritmik matematiksel bir mantık içinde aynı anda yapılan hamlelerle, ezgisel yapının daha çabuk çözümlenmesi hedeflenmiş ve bununla birlikte bir sistematik kurulmaya çalışılmıştır.

Buna göre temel bağlam eğitiminde öngörülen öğretim programı konuları doğrultusunda öğretilen teknik ve bu tekniğin ifadeleri aşağıda verildiği gibidir.

Konu 1: Tartım kümesinin 2'lik süre olarak tanımlanması ve en küçük tezene vuruş yönünün 8'lik süre olarak belirlenmesi durumunda, olası tartım kümeleri üzerinde önerilen tezene tekniği ve sistematığına ilişkin uygulamalar *Şekil 3*'de verildiği gibidir.

Şekil 3. Temel Bağlama Öğretiminde Önerilen Tezene Tekniğinin 1. Konu Müfredatı Kapsamında Uygulanması.

Birinci konu kapsamında temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine yönelik olarak, 2'lik, noktalı 4'lük, 4'lük ve 8'lik sürelerden oluşan tartım kümelerine yer verilmiştir. Tartım kümesi 2'lik süre olarak belirlenmiş ve bu süre içinde seslerin daha küçük sürelerle bölünmesiyle birbirinden farklı tartım kümeleri oluşturulmuştur. Buna göre, her bir tartım kümesinin üzerine 4 tane birbiriyle eşit ve notaların aldığı süreye göre dolu ve boş ok şekilleri yazılmıştır. Bu ok yönlerinin her biri 8'lik süreyi ifade etmekte olup, 1. ve 3. ok yönleri yukarıdan aşağıya doğru, 2. ve 4. ok yönleri ise aşağıdan yukarıya doğru olarak gösterilmiştir. Bunun yanı sıra, tartım kümelerinin altına ise, ok şekillerini hizalayacak bir biçimde 2, 3, 4 sayıları boş ok yönlerinin altına gelecek şekilde konulmuştur. Sayma sayıları, tartım kümesi içinde 8'lik süreyi aşan sesler (4'lük, noktalı 4'lük ve 2'lik) üzerinde, ilk 8'lik süreye tezenenin temasından sonra söylenecek şekilde yazılmıştır. Sayma sayılarının, konu bütünlüğü oturtuluncaya kadar tezenenin hareketi yönünde eşit ve sesli bir şekilde söylenmesi öngörülmektedir. Konu ilerledikçe sayma sayılarının yine tezenenin hareketi yönünde sessiz (içten) olarak sayılması, belli bir süre sonra ise bu uygulamaların öğrencide doğal bir refleks haline dönüşmesi beklenmektedir.

Konu 2: Tartım kümesinin 2'lik süre olarak tanımlanması ve en küçük tezene vuruş yönünün 8'lik süre olarak belirlenerek, aynı yapı içinde 16'lık sürelerle de rastlanması durumunda, olası tartım kümeleri üzerinde önerilen tezene tekniği ve sistematığına ilişkin uygulamalar *Şekil 4*'te verildiği gibidir.

∨ İşareti; tezene kullanmadan ilgili perdeye parmak çarparak ses çıkarma.

∧ İşareti; tezene kullanmadan ilgili perdeye parmak çekerek ses çıkarma.

Şekil 4. Temel Bağlama Öğretiminde Önerilen Tezene Tekniğinin 2. Konu Müfredatı Kapsamında Uygulanması.

İkinci konuda ise, 1. konudaki uygulamalar aynen devam ederken, tartım kümeleri içinde 16'lık değerlere de ara ara rastlanılması durumunda ilave simgeler kullanılmıştır. Tezenenin tele temasının haricinde, bağlama klavyesi üzerinde parmakların tele eşit bir şekilde çarparak veya çekerek ses çıkarmasına yönelik ifadeler yer verilmiştir. 1. konudaki tezene yönler sabit olarak kalmakta, 2. konuda ilave olan 16'lık sürelerin bölündüğü 8'lik süre içindeki iki 16'lık süreler üzerine bağ işareti konularak 2. sesin bağlı olduğu notanın altında veya üstünde kalma durumu dikkate alınarak uygulamalar yapılmalıdır. Bu doğrultuda, aynı tel üzerinde her bir tezene vuruşuna isabet eden 8'lik süre içinde iki 16'lık sürenin gelmesi durumunda; birinci 16'lık süreye tezene teması yapılır ve bu yönde tezene hareketine devam ederken, ikinci 16'süre tizlerde ise sesin parmakla çarparak, peslerde ise sesin çekerek alınması öngörülmektedir.

3. Bulgular ve Yorum

Temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyine yönelik olarak bulgular ve yorum bölümü, yapılan sınavın değerlendirilmesi ve sonuçlarını içermektedir. Buna göre, kontrol grubu ve deney grubundaki öğrencilerin, 1. sınav içinde yer alan aşamalar dikkate alınarak genel tespitler yapılmış ve iki farklı grup içindeki eşdeğer (iki farklı grup içindeki benzer özelliği taşıyan kişiler) kişiler arasındaki oranlar ortaya konmuştur.

3.1. Kullanılmakta Olan ve Önerilen Tezene Tekniğinin Temel Bağlama Öğretiminde Yer Alan Başlangıç Düzeyine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Birinci sınavda öğrencilere ders ve hazırlık süreciyle bağlantılı olarak, *temel bağlama öğretiminde* temel başlangıcı oluşturan; 2’lik, 4’lük, 8’lik ve 16’lık birim değerlerde, buselik, uşşak ve hüseyini dizileri ve 4/4’lük ölçülerden oluşan ezgisel yapılara ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu sınavda ses aralığı, bağlamanın 1. (alt) teli başlangıç sesi olan ‘la 2’ sesiyle, aynı tel üzerinde altılısı olan ‘fa 2’ sesi arasında bir denge kurularak belirlenmiştir. Sınavla ilgili olarak özellikle 1. sınavda herhangi bir zaman kıstası getirilmemiştir. Öğrencilere, bu sınavın her bir aşaması ve alt aşamalarında, kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren uygulamaya geçmeleri belirtilmiş ve ön hazırlıklar da bu doğrultuda gerçekleşmiştir. Alt problemler doğrultusunda oluşturulan sınav aşamaları ve sonuçlar aşağıda alt başlıklar halinde verildiği gibidir.

3.1.1. Başlangıç Düzeyi Teori Sınavına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Sınavı oluşturan aşamalar öğrenciler üzerinde genel olarak değerlendirildiğinde: Sınavın 1. aşamasında öğrencilere, ilk defa karşılaştıkları; dört ölçülük ve 4/4’lük ritmik yapı içinde ezgisel bir eserden oluşan ve farklı zorluk derecelerinden meydana gelen iki adet soru verilmiştir. Öğrencilerden bu ezgi çalışmalarını üzerinde, her grubun öğrendiği teknikle ilgi bilgileri, kalemle yazarak doğru bir şekilde işaretlemeler yapmaları beklenmiştir.

Bu sınavın teorik kısmını oluşturan 1. aşamasında elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin, öğretilen konularla ilgili istenen uygulamaları doğru yaptıkları ve bu aşamada katılan tüm öğrencilerin % 100’lük bir başarı sağladıkları gözlenmiştir. **Tablo 1**’de bu sınavın 1. aşamasına yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde:

Tablo 1. Birinci Sınavın 1. Aşamasının Eşdeğer Öğrenciler² Üzerinde Karşılaştırmalı Sonuçları

1. Sınavın 1. Aşaması				
	Toplam Puanı	Kazanılan Puan	Başarı Yüzdesi	Eşdeğer Kişiler Arasındaki Fark
KG ³ 1. Kişi	8	8	% 100	
DG ⁴ 1. Kişi	8	8	% 100	
KG 2. Kişi	8	8	% 100	-
DG 2. Kişi	8	8	% 100	

² Eşdeğer Öğrenciler: Deneysel süreç başlamadan önce iki farklı gurup içinde benzer özelliği taşıyan kişiler olarak belirlenmiştir.

³ KG: Araştırma kapsamında Kontrol Gurubu’nu ifade etmektedir.

⁴ DG: Araştırma kapsamında Deney Gurubu’nu ifade etmektedir

Bu aşamada 4 öğrencide kendilerinden beklenen uygulamaları doğru bir şekilde yerine getirmişlerdir. Verilen ezgi üzerindeki sembollerin, tüm öğrenciler tarafından doğru bir şekilde işaretlendiği tespit edilmiştir.

3.1.2. Başlangıç Düzeyi Ders İçi Öğrenilen Ezgi Çalışmalarına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu aşamada ise öğrencilerden, temel başlangıç süresince ilgili tezene tekniğiyle öğrendiği ezgi çalışmaları içinden jüri tarafından seçilmiş; 4/4' lük, buselik, uşşak ve hüseyini dizilerinden oluşan dört adet ezgi ya da etüt çalışmasını, öğrenilen teknikler doğrultusunda doğru bir şekilde icra etmeleri beklenmiştir. Buna göre: **Tablo 2'**de 1. sınavın 2. aşamasına yönelik olarak eşdeğer öğrencilerin karşılaştırmalı olarak sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Birinci Sınavın 2. Aşamasının Eşdeğer Öğrenciler Üzerinde Karşılaştırmalı Sonuçları

1. Sınavın 2. Aşaması				
	Toplam Puanı	Kazanılan Puan	Başarı Yüzdesi	Eşdeğer Kişiler Arasındaki Fark
KG 1. Kişi	32	32	% 100	%3,125 KG lehine
DG 1. Kişi	32	31	%96,875	
KG 2. Kişi	32	20	%70	%26,875 DG lehine
DG 2. Kişi	32	31	%96.875	

İlgili tezene teknikleriyle öğrenilen ezgi çalışmalarının, sunulan performansla değerlendirildiği 2. aşama sınavında; kontrol grubunda yer alan ve daha önceden belli bir düzeyde bağlama çalabilen 1. kişi, % 100'lük bir başarı göstermiştir. Eşdeğer durumda deney grubundaki 1. kişinin ise % 96,875'lik bir başarı elde ettiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan, kontrol grubunda, ilk defa bağlama çalan 2. kişi % 70'lik bir başarı sergilerken, deney grubundaki eşdeğer 2. kişinin % 96.875'lik bir başarı elde ettiği gözlenmiştir. Buna göre: bu aşamada, önceden bağlama çalabilen öğrenciler arasındaki % 3,125 başarı farkı kontrol grubundaki 1. kişinin lehine gözlenirken, ilk defa bağlama çalan öğrenciler arasındaki fark ise % 26,875 deney grubundaki 2. kişinin lehine sonuçlanmıştır.

Birinci sınavın 2. aşamasında, öğrencilerin sınav sürecine kadar olan zamandaki hazırlık aşaması ve sınav esnasında yaşadıkları heyecan faktörleri nedeniyle farklı sonuçlar gözlenmiştir.

Sınavın ikinci aşaması, genelde öğrencilerin ön hazırlığıyla ilgili durumlarını ortaya koyduğu için bu aşamada çalışmalarına özen gösteren ve heyecan durumunu dengeleyen öğrencilerin daha başarılı sonuçlar ortaya koyacağı beklenmiştir. Bu aşamayla ilgili olarak, kontrol grubunda 2. kişi haricinde diğer kişilerin bu beklentiyi karşıladıkları tespit edilmiştir.

3.1.3. Başlangıç Düzeyinde İlk Defa Karşılaşılan Ritmik Yapılar Üzerinde Deşifre Yapmaya Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Birinci sınavın 3. aşamasında ise öğrencilere, temel başlangıç süresince öğrendiği tezene tekniğiyle ilgili olarak, ilk defa karşılaştıkları; 4/4'lük ölçüde ve bunun yanı sıra, ölçü sayıları ve zorluk dereceleri birbirinden farklı (bir ölçü, iki ölçü, üç ölçü ve dört ölçü), aynı seslerden oluşan dört adet etüt çalışması verilmiştir. Onlardan öğrendikleri tezene teknikleri doğrultusunda bu ritmik yapılar içindeki tartım kümeleri üzerinde doğru uygulamalar yaparak çözümlenmeleri beklenmiştir. Buna göre: 1. sınavın 3. aşamasının öğrenciler üzerinde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi **Tablo 3**'de verilmiştir.

Tablo 3. Birinci Sınavın 3. Aşamasının Eşdeğer Öğrenciler Üzerinde Karşılaştırmalı Sonuçları

1. Sınavın 3. Aşaması				
	Toplam Puanı	Kazanılan Puan	Başarı Yüzdesi	Eşdeğer Kişiler Arasındaki Fark
KG 1. Kişi	20	17	% 85	%15 DG lehine
DG 1. Kişi	20	20	%100	
KG 2. Kişi	20	12.5	%62.5	%35 DG lehine
DG 2. Kişi	20	19.5	%97.5	

Bu aşamada, gruplar arasındaki başarı dağılımlarında farklılıklar gözlenmiştir. Kontrol grubundaki 1. kişi, % 85'lik başarı edinmiş, eşdeğer deney grubundaki 1. kişi ise % 100'lük bir başarı sergilemiştir. Bunun yanı sıra, yine kontrol grubunda 2. kişi % 62,5 başarı elde ederken, deney grubundaki 2. kişinin ise % 97.5'lik bir başarı sergilediği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin en temel sesler üzerinde öğrendikleri teknikleri uygulamaya çalıştıkları bu aşamada; teorik bilgilerin yanı sıra, tartım kümeleri üzerinde; süre, yön ve dikkatleri ölçülmekte, aynı zamanda, verilen ritmik yapılar üzerinde, öğrenilen tekniklerin çözümlenmeye etkisi de saptanmaya çalışılmaktadır. Bu aşamayla ilgili olarak öğrenciler arasında belirgin farklılıkların ortaya çıkması beklenmiştir.

Sınavın 3. aşamasında deney grubundaki öğrencilerin beklenen hedefi gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilerin ise sınavdan aldıkları başarı oranları düşük olmasına rağmen, beklenenin üzerinde bir durum sergiledikleri tespit edilmiştir.

3.1.4. Başlangıç Düzeyinde İlk Defa Karşılaşılan Ezgisel ve Ritmik Yapılar Üzerinde Deşifre Yapmaya Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilere 4. Aşama sınavında, *temel bağlama öğretimi* içindeki temel başlangıç süresince öğrendiği tekniğe yönelik olarak, ölçü sayıları ve zorluk dereceleri birbirinden farklı (bir ölçü, iki ölçü, üç ölçü ve dört ölçü), 4/4' lük ritmik yapıda, uşşak ve hüseyini dizilerinden oluşan, dört adet ritmik ve ezgisel çalışma verilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerden öğrenilen teknikle, ilk defa gördükleri bir ezgi içindeki tartım kümeleri üzerinde uygulama yaparak, ritmik ve ezgisel bütünlüğü bozmadan çözümleme yapmaları öngörülmüştür. **Tablo 4**'te 1. sınavın 4. aşamasına yönelik olarak öğrenciler üzerinde karşılaştırmalı sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Birinci. Sınavın 4. Aşamasının Eşdeğer Öğrenciler Üzerinde Karşılaştırmalı Sonuçları

1. Sınavın 4. Aşaması				
	Toplam Puanı	Kazanılan Puan	Başarı Yüzdesi	Eşdeğer Kişiler Arasındaki Fark
KG 1. Kişi	40	27	% 67,5	%1,5 KG lehine
DG 1. Kişi	40	26	% 65	
KG 2. Kişi	40	11	%27	%35 DG lehine
DG 2. Kişi	40	24	%60	

Bu aşamada da öğrenciler arasındaki dağılıma bakıldığında; kontrol grubundaki 1. kişi % 67,5'lik bir başarı sergilerken, eşdeğeri deney grubundaki 1. kişi % 65'lik bir başarı göstermiştir. İlk defa çalan guruplar arasında ise kontrol grubundaki 2. kişi % 27'lik bir başarı gösterirken, deney grubundaki 2. kişi % 60 oranında bir başarı sergilemiştir.

Birinci sınavda, öğrenciler arasındaki farkların ortaya çıkması beklenen aşamalar, 3. ve 4. aşamalardır. Bu aşamalar, öğrenilen tekniklerin çözümlenmeye sağladığı katkının ortaya konması açısından da son derece önemlidir. İlk defa gördükleri bir ritmik veya ezgisel yapı üzerinde ilgili tekniklerin en kolay uygulanabilirliğinin ölçüldüğü bu aşamalarda, ilk defa bağlama çalan 2. kişiler arasında önemli derecede bir puan farkının ortaya konduğu gözlenmiştir. 3. ve 4. aşamalarda deney grubu 2. kişinin, kontrol grubu 2. kişiye oranla daha

yüksek bir puan aldığı tespit edilmiştir. Daha önceden belli bir seviyede bağlama çalan 1. kişiler arasında ise, 3. aşamada deney grubu 1. kişinin, kontrol grubu 1. kişiye oranla daha yüksek bir puan aldığı, 4. aşamada ise bu kişiler arasında önemli sayılabilecek bir farkın ortaya çıkmadığı gözlenmiştir.

SONUÇ

Makale kapsamında temel bağlama öğretiminin başlangıç düzeyine ilişkin olarak, çalışmanın ana problemi ve alt problemlerini içeren 1. sınavın değerlendirilmesiyle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda *kullanılmakta olan tezene tekniğiyle* ilgili olarak;

- Bu teknikte ok işaretlerinin sadece tezenenin hareket yönünü ifade ettiği,
- Tartım kümeleri içinde nota sürelerini ifade etmekte yetersiz kaldığı ve bunu icracıya bırakması nedeniyle süre paylaşımında sorunlar yaşandığı,
- Tekniğin, uygulanışı itibarıyla tümden gelim yöntemini yansıttığı,
- Sistematığının ezbere dayalı (çoklu tekrarlar) ve usta-çırak yöntemiyle ilişkili olduğu,
- Konular anlaşılabilirse bile uygulanmasında çoklu tekrar ihtiyacı duyulduğu,
- Tartım kümeleri üzerinde uygulamaların çoklu tekrarlarla gerçekleştirildiği,
- İlk defa karşılaşılan ezgilerin çözümlemesinin çoklu tekrarlarla yapılabildiği,
- En karmaşık tartım kümelerinin içinden çıkılmasının zor olduğu,
- Çözümlemelerde çoklu tekrarların yapılmasından dolayı zaman kaybının olduğu, tespit edilmiştir.

Bu tespitler doğrultusunda, *kullanılmakta olan tezene tekniğinin* özellikle ilk defa bağlama çalmaya başlayan öğrenciler ve birden fazla öğrencinin aynı anda eğitim alacağı grup çalışmalarında uygulamasının güç olabileceği söylenebilir.

Önerilen tezene tekniğinin ise, hem ilk defa bağlama çalan öğrenciler, hem de daha önceden belli bir teknikte bağlama çalan öğrenciler üzerinde uygulanmasının daha kolay olduğu gözlenmiştir. Ok işaretleri ve sayma sayılarıyla belli bir sistematik içinde hazırlanmış olan bu tekniğin, özellikle de ilk defa bağlama çalan öğrenciler üzerinde, çok rahat anlaşıldığı ve yeni ezgilerin çözümlenmesi aşamasında ise daha çabuk deşifre yapılabildiği tespit edilmiştir. Tekniğin daha önceden belli bir seviyede bağlama çalan öğrenciler üzerinde uygulanmasında ise, ilk konular çerçevesinde öğrencinin geçmişten gelen alışkanlıklarından

dolayı başlarda uyum sorunu yaşadığı, ancak kısa sürede yeni tekniğe alışılmasıyla birlikte bu sorunların da çözümlendiği gözlenmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda *önerilen tezene tekniğiyle* ilgili olarak ise;

- Bu teknikte, ok işaretlerinin sadece tezenenin hareket yönünü değil, aynı zamanda nota süre değerlerini de ifade etmede yardımcı olduğu,
- Tartım kümeleri içinde nota sürelerini icracıya bırakmaması nedeniyle süre paylaşımında sorunlar yaşanmadığı,
- Tekniğin, uygulanışı itibarıyla tüme varım yöntemini yansıttığı,
- Bu tekniğin; farklı ölçülerden kaynaklanan birim süre değerlerinin farklı tartım kümeleri üzerine ok yönleri ve rakamla uygulanması temeline dayanan belli bir sistematığının bulunduğu,
- Tekniğin hem anlatan hem de anlayan için anlatılabilir ve anlaşılabilir olduğu,
- Birbirinden farklı ve en karmaşık tartım kümelerinde bile uygulanabildiğinden kendi içinde tutarlı olduğu,
- İlk defa karşılaşılan ezgilerin deşifresinin bu teknikle daha çabuk ve doğru yapılabildiği,
- Genel müzik uygulamalarında yer alan süre paylaşımı ile ilgili konularda, öğrenciye doğal ve doğru bir metronom alışkanlığı kazandırabildiği,
- Kolay anlatılabilir ve anlaşılabilir olması nedeniyle öğretmenler ve öğrenciler için çalışma zamanından tasarruf edilebildiği, tespit edilmiştir.

Bu tespitler doğrultusunda ise, *önerilen tezene tekniğinin* hem belli bir düzeyde bağlama çalan, hem de ilk defa bağlama çalacak öğrenciler üzerinde uygulanabileceği saptanmıştır. Ayrıca, birden fazla öğrencinin aynı anda eğitim alacağı grup çalışmalarında da bu tekniğin rahatlıkla uygulanabileceği söylenebilir.

Yapılan tüm bu gözlemler, değerlendirmeler ve sonuçlar doğrultusunda, temel bağlama öğretimi başlangıç düzeyine yönelik olarak ezgi-eser çözümlerinde önerilen tezene tekniğinin, kullanılmakta olan tezene tekniğine göre daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın, gelecekte yapılacak çalışmalara da örnek teşkil etmesi ve daha da ileri düzeylere doğru geliştirilmesiyle, müzik araştırmaları konusunda önemli bir aşamanın gerçekleştirileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Büyüköztürk, Ş. (2007) *Deneysel Desenler*, 2. Baskı, Ankara, Pagem Yayıncılık.
- Gazimihal, M. R. (1975) *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*. Ankara, Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Kınık M. (2010) Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümlerinde Bağlama Dersi Başlangıç Düzeyine Yönelik Öğretim Programı, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi.
- Ögel, B. (1987) *Türk Kültür Tarihine Giriş*, C.9, Ankara, Başbakanlık Basım Evi.
- Parlak, E. (2000) *Türkiye’de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri*. Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- (2001) *El İle Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 1*, Ekin Yayınları.
- Sağ, A – Erzincan, E. (2009) *Bağlama Metodu*, Cilt I, İstanbul, Pan Yayıncılık.
- Yaşar, S. (2011) Temel Bağlama Öğretiminde Kullanılmakta Olan ve Önerilen Tezene Tekniğinin Öğrencilerin Bağlama Çalma Becerilerine Etkisinin İncelenmesi, *Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yener, S. (2003) *Bağlama Öğretim Metodu 1*, 3. Baskı, Kayseri.
- Yıldırım, A. - Şimşek, H. (2005) *Sosyal Bilimler Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayın Evi.